

УЧЕБНИЦИ ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ЧУЖДЕНЦИ

Екатерина Балачева¹

Интересът към българския език от чуждестранни граждани е нараснал значително през последните няколко години. Това се дължи на миграционните процеси, които наблюдаваме в Европа. Една част от чужденците, изучаващи български език, са млади хора, намерили работа в страната ни, предимно в международни фирми, предлагащи аутсорсинг услуги. Друга съществена част са пенсионирани европейски граждани, открили своя нов дом в България. И именно чрез доброто владение на българския език те успяват по-успешно да се интегрират в българската среда.

Немалък е и броят на чуждестранните студенти в страната ни, изучаващи български език, за да могат да реализират обучението си на родния ни език. Ето защо много от университетите предлагат курсове по общоупотребим и специализиран български език за чуждеци.

Също така за желаещите да задълбочат своите познания по български език Софийският и Великотърновският университет предлагат всяко лято езиков и културен семинар, по време на който участниците изучават не само езика, но и имат възможност да усвоят български народни танци. Двата университета организират лекции по българска литература, превод, културна антропология, етнография, съвременно българско кино и изобразително изкуство. През 2019 г. повече от 150 чуждестранни студенти, преподаватели и преводачи са взели участие в него. Този семинар е не само изключителна възможност за изучаване на езика, но и за запознаване с българската култура и фолклор.

Изучаването на чужд език е не просто усвояване на лексеми, фрази и граматически правила, а и досег с културата и менталитета на народа, носител на езика. За да се достигне високо ниво на владение на даден език, е необходимо да се премине отвъд формалната, външна страна на езика, чрез лингвистичния материал да се проникне в спецификата на културата, да се разберат националните световъзприятия и мисловни нагласи (Пеев, 2021).

Големият интерес към родния ни език поражда нуждата от учебници по български език за чужденци, съобразени с Европейската езикова рамка.

Ето защо в настоящето изследване сме си поставили за задача да разгледаме някои от основните учебници по български език, предназначени за чужденци, желаещи да го изучават.

Независимо от все по-големия дял, който заемат технологиите и техническите средства от живота на индивида в съвременното ни и от опитите за имплементиране

¹ Ст. пр. д-р, преподавател по френски и испански език в катедра „Чужди езици“ при Минно-технологичен факултет, МГУ „Св. Иван Рилски“

на интерактивните технически средства в процеса на обучение, учебникът остава все още неизменна и главна част от него (Пеев, 2021).

Първият учебник, на който ще се спрем, е **„Здравейте А1-А2“** (<https://www.book.store.bg/p106605/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-za-chuzhdenci-nivo-a1-a2-chast-1-cd-galina-kurteva-krystinka-bumbarova-stefka-bychvarova.html>), с автори Галина Куртева, Кръстинка Бамбунова и Стефка Бъчварова, издаден през 2016 г. от Нов български университет (НБУ) в София, ISBN: 9789545357374. Главната цел на учебника, както споменават авторите, е изучаващите български език да придобият основни езикови умения при слушане, четене, говорене и писане. Той е предназначен за широка аудитория – студенти, курсисти и всички, които се интересуват от българския език. Заложено е съдържанието на всяко ниво да бъде усвоено в рамките на 150 учебни часа. Учебникът е 264 страници, към него има CD и е съставен в съответствие с Европейската езикова рамка

Темите са разнообразни и са пресъздадени ситуации от реалния живот, като например: в университета, в офиса, празниците в България, търсене на жилище и мн. др.

Учебникът се състои от 14 урока, разделени на няколко секции: граматична, лексикална и комуникативна компетентност. Има упражнения за писане, разговор, слушане и текстове с културна насоченост.

„Здравейте В1-В2“ (<https://bookshop.nbu.bg/bg/books/view/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-език-za-chuzhdenci-v1-v2-kompaktdisk>) е продължение на вече представения по-горе учебник. Негови автори отново са Галина Куртева, Кръстинка Бамбунова и Стефка Бъчварова. Издаден е през 2017 г. от Нов български университет (НБУ) в София, ISBN: 9789545359453. Негова главна цел е надграждането на знанията от ниво А1-А2 до ниво В1-В2. Учебникът е разработен съгласно Европейската езикова рамка в чуждоезиковото обучение.

Втората част на **„Здравейте“** е предвидена предимно за обучение на студенти във ВУ с преподавател, без да се изключва възможността за самостоятелно изучаване на разработения учебен материал. Учебникът е с обем 344 страници и разглежда особеностите на българския език, предлагайки социокултурна информация за България. Към него има CD, който съдържа 84 трака, свързани тематично с всеки урок.

„Здравейте С1-С2“ (<https://www.book.store.bg/p315622/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-za-chuzhdenci-nivo-c1-c1-chast-3.html>) е трета част на представените по-горе учебници. Негови автори са Галина Куртева и Дейвид Кируан. Издаден е през 2021 г. от Нов български университет (НБУ) в София, ISBN: 9786192331702. Учебникът е с обем 384 страници и е разработен съгласно Европейската езикова рамка в чуждоезиковото обучение. Тази част на **„Здравейте“** е предвидена за студенти и курсисти, усвоили предишните нива. Основна цел е обучаващите се да

постигнат високопрофесионални езикови умения при слушане, четене, говорене и писане. В уроците е застъпено усъвършенстването на комуникативната компетентност на съвременен български език и се наблюдава по-слабо присъствие на подробни граматични обяснения. Набляга се на упражненията за разширяване и обогатяване на лексиката, фразеологията, на стилистичните и синтактични особености на езика, с цел постигане на по-добра комуникативна компетентност. Към него има CD, който съдържа 84 трака, свързани тематично с всеки урок.

Учебникът се състои от 18 урока, чиято тематика е актуална и съобразена с изискванията на заложеното ниво. Някои от разглежданите теми са съвременният начин на живот, за или против смъртното наказание, неграмотността, поскъпването на живота, безработицата, правата на бащите и др.

Друг предпочитан от преподавателите учебник е **„Аз говоря български – 1 част“** (<https://www.ciela.com/az-govorya-balgarski-balgarski-ezik-za-chuzhdentsi-chast-1.html>). Към него има учебна тетрадка, речник и два компактдиска, на които е записан речниковият материал, избрани текстове и материали за трениране на уменията за разбиране на устна реч. В речника са включени думите и устойчивите изрази и словосъчетания заедно с руските и английските им съответствия. Той обхваща ниво A1 и A2 и е разработен в съответствие с Европейската езикова рамка. Издаден е през 2021 година от издателство „Фабер“. Обхваща 168 страници, с ISBN: 9547753339. Авторите на учебника са Живка Златева-Колева и Боряна Емилиянова. Учебникът се състои от 14 урока, които съдържат информация за българските празници, храна и обичаи. Авторите са предвидили разработеният учебен материал да бъде усвоен в рамките на 120 учебни часа. Обучението се реализира на комуникативен принцип, което позволява усвояването на езиковите единици и структури чрез общуване. На базата на игрови упражнения се подпомага усвояването на определени комуникативни намерения като: молба, съгласие, несъгласие с чуждо мнение, извинение и др.

Учебник, предназначен за чужденци, изучаващи български език е и **„Български език за чужденци 1 част“** (<http://books.swu.bg/pdf/Uchebnik%20balgarski%20ezik.pdf>). Негови автори са Гергана Падарева и Биляна Тодорова. Издаден е от ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2009 г., ISBN: 9789546806314, и се състои от 144 страници. Съдържа 15 урока под формата на диалози, към които са включени упражнения, базова граматика и текстове, подходящи за преразказ и диктовка. Цел на авторите е обучаващите се да усвоят предаването на пряка в непряка реч и да развият уменията да задават въпроси. В учебника е включен речников запас, позволяващ общуването както в неофициална обстановка, така и в официална. Текстовете имат сюжетна линия с главни и второстепенни герои, а действието се развива в Благоевград и региона, представяйки интересни туристически места.

„Български език за чужденци“ (<https://dokumen.tips/documents/-55cf9a97550346d033a27b2e.html?page=1>) е начален курс по български език за чужденци. Негови автори са Елена Хаджиева, Недка Гарибова, Андреана Ефтимова, Мирена Пацева и Анна Слущка. Издаден е през 2006 г. от УИ „Св. Климент Охридски“ в София, ISBN: 978-954-07-2409-6.

Учебникът съдържа 30 урока под формата на диалози, към които са включени фонетични и граматични упражнения. Темите пресъздават ситуации от реалния живот, като например: в кафето, на обяд, моят работен ден, в супермаркета, в банката. Уроците са разделени на няколко секции: граматична, лексикална и фонетична компетентност.

Ще се спрем и на **„Мултимедиен курс по български език за чужденци“** (<https://www.shopcom.bg/bg/catalog/id/582.html>), който е част от проект по програма „Сократ“ – Lingua 2. Това е интерактивен мултимедиен курс за изучаване на български език като чужд. Някои от партньорите по проекта са: издателство „Летера“ ЕООД – България, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ – България, Университетът в Гент – Белгия, Уестминстърски университет – Великобритания, Университетът в Лайпциг – Германия, Карловиет университет в Прага – Чехия, Университет в Екс ан Прованс – Франция, Национален институт по образование – България и др.

Учебникът е с ISBN: 978-954-516-630-3 и разполага с версии за индивидуално и групово обучение. Съдържа DVD и ръководство. Курсът е разработен в шест версии – английска, немска, френска, чешка, нидерландска и българска. Предвиден е да покрие езикови нива от A1 до B2, съобразени с Общата европейска езикова рамка. Подходящ е за младежи и възрастни, които желаят да усвоят българския език главно с цел усвояване на комуникативни умения. Благодарение на мултимедийния си формат „Български език за чужденци“ може да се ползва както за индивидуално, така и за групово обучение. Дава се възможност той да бъде приспособен към индивидуалния стил на усвояване на обучаващия се. Ако той има силна слухова памет, може да използва предимно записите, а при силна зрителна памет може да разчита на графичния дизайн. При желание за постигане на по-задълбочени знания е предложена богатата информация в граматичен, лексикален и социокултурен линк. Също така курсът се отличава с динамика и интерактивност, давайки възможност на обучаващия се да се ориентира в даден контекст, да интерпретира устна и писмена реч, като през целия процес може да се самонаблюдава и самооценява благодарение на внимателния подбор и степенуване на езиковия материал. Обучаващият се има избор дали да постигне максимална интензивност без прекомерно струпване на думи и структури, а чрез доброто им систематизиране.

Учебникът се състои от 24 урока, видеофилм в 8 епизода с видеоскрипт, 8 теста и речник. Темите са разнообразни, оригинални и забавни. Група български и

чуждестранни специалисти от различни европейски страни се събират, за да работят по проект, финансиран от ЕК. Работата по проекта включва пътувания из България и посещения на различни забележителности от културно и историческо значение. Героите са колоритни образи, създадени от майсторската четка на Доньо Донеv. Анимацията е най-атрактивната част от учебния курс. Онагледени са 12 текста от най-разнообразна тематика. Героите попадат в разни комични ситуации. Някои от тях са разсеяният професор по музика Джак, който вечно забравя, вманиаченият в компютрите Боян, заздливият журналист Едмонд или весело джафкащият Пуфи заедно с неразделната си компания Мая.

Въведена е и бизнес лексика чрез комикси. За онагледяване на преговорните уроци е заснет видеофилм, които, както вече споменахме, се състои от 8 епизода. Сюжетът му е актуален: Том Гилейн е 27-годишен младеж от Белгия, който пристига в България, за да си купи къща в красивата планина Родопи и с времето опознава страната ни.

В заключение можем да кажем, че в настоящата разработка разгледахме някои от основните учебници по български език за чужденци. Видяхме, че предлаганите на книжния пазар учебници не само съдържат диалози с разнообразна тематика, но и включват текстове с историческа и културна насоченост. Предлагат се както началните нива А1 и А2, така и нивата В1, В2, С1 и С2 за тези, които имат желание да задълбочат своите познания.

ЛИТЕРАТУРА

Пеев, И. Дигитализация на чуждоезиковото обучение: За илюстрирания компонент и съвременната визуална култура на обучаемите. Изд. на ТУ-София, стр. 40, 2021.

Интернет страници:

<https://bookshop.nbu.bg/bg/books/view/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-ezik-za-chuzhdenci-v1-v2-compactdisk>

<https://www.book.store.bg/p106605/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-za-chuzhdenci-nivo-a1-a2-chast-1-cd-galina-kurteva-krystinka-bumbarova-stefka-bychvarova.html>

<https://www.book.store.bg/p315622/zdravejte-uchebnik-po-bylgarski-za-chuzhdenci-nivo-c1-c1-chast-3.html>

<http://books.swu.bg/pdf/Uchebnik%20balgarski%20ezik.pdf>

<https://www.ciela.com/az-govorya-balgarski-balgarski-ezik-za-chuzhdentsi-chast-1.html>

<https://dokumen.tips/documents/-55cf9a97550346d033a27b2e.html?page=1>

УЧЕБНИЦИ ЗА ОБУЧЕНИЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ЧУЖДЕНЦИ

Екатерина Балачева

(Резюме)

Настоящото изследване разглежда разнообразната гама от учебници по български език за чужденци, които се предлагат на книжния пазар. Представят се както основните теми, застъпени в учебните диалози, така и тези на текстовете с историческа и културна насоченост. Затвърждава се значимостта на доброто владение на българския език от чуждестранните граждани, които са избрали да учат, работят или живеят в страната ни.

Ключови думи: учебници, български език за чужденци, методика, компетенции.

TEXTBOOKS FOR TRAINING FOREIGNERS IN BULGARIAN

Ekaterina Balacheva

(Summary)

The present study examines the diverse range of Bulgarian language textbooks for foreigners that are available on the book market. The main topics represented in the educational dialogues and those of the texts with a historical and cultural focus are presented. The importance of a good command of the Bulgarian language by foreign citizens who have chosen to study, work or live in this country is confirmed.

Keywords: textbooks, Bulgarian language for foreigners, methods, competences.